

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

Ord- og regneværksteder

Erfaringer og ideer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 6 - 2009

Ord- og regneværksteder

Erfaringer og ideer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

Susan Møller

Råd om Undervisning og Uddannelse

Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 6 – 2009
Afdelingen for erhvervsrettet voksenuddannelse
Kontor for livslang læring
Undervisningsministeriet

Ord- og regneværksteder
Erfaringer og ideer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

Publikationen indgår i Undervisningsministeriets temahæfteserie som nr. 6 – 2009

Forfatter:

Susan Møller, Råd om Undervisning og Uddannelse

Redaktion: Annette Ramsøe, Undervisningsministeriet, Kontor for livslang læring og Karen Ormstrup Søndergaard, Undervisningsministeriet, Kommunikationsenheden

Serieredaktion og produktion: Karen Ormstrup Søndergaard, Undervisningsministeriet, Kommunikationsenheden

Grafisk tilrettelægger: Ole Schwander

Fotos: Lars Skaaning og Preben Søborg

Omslagsfoto: Lars Skaaning

1. udgave, 1. oplag, juni 2009: 1.400 stk.

ISBN 978-87-603-2779-7

ISBN (WWW) 978-87-603-2780-3

Internetadresse: www.uvm.dk/ordregn

Udgivet af Undervisningsministeriet, Afdelingen Afdelingen for erhvervsrettet voksenuddannelse

Bestilles (ISBN 978-87-603-2779-7) hos:

NBC Ekspedition

Telefon 56 36 40 40, fax 56 36 40 39 eller e-post: ekspedition@nbcas.dk

Telefontid: Mandag-torsdag 9.30-16, fredag 9.30-15

eller hos boghandlere

Repro og tryk: Schultz Grafisk

Trykt med vegetabiliske trykfarver på miljøcerticeret papir

Printed in Denmark 2009

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til

Kommunikationsenheden i Undervisningsministeriet

telefon 33 92 50 57 eller pub@uvm.dk

Forord

En række erhvervsrettede voksenuddannelsesinstitutioner har siden 2005 modtaget støtte fra Undervisningsministeriet til forsøg med etablering af ord- og regneværksteder og gennemførelse af undervisning. Forsøgene blev sat i gang som led i en politisk beslutning om et styrket tilbud til læse- og regnesvage voksne og fortsætter indtil udgangen af juni 2009.

Målgruppen er deltagere i arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), personer, der er i gang med en grunduddannelse for voksne (GVU) og deltagere over 25 år i særlige erhvervsuddannelsesforløb med godskrivning eller merit, som har behov for at få hjælp til de opgaver i uddannelsen, der kræver læse-, skrive- og regnefærdigheder.

Det er ikke nyt, at deltagere i erhvervsrettet voksenuddannelse, der har behov for støtte til læse-, skrive- og regneopgaver, bliver tilbudt ekstra hjælp. Faktisk har der hos flere AMU-udbydere været lignende tilbud i perio-

der. Endvidere er der taget en række initiativer fra centralt hold med tilbud om individuel supplerende undervisning samt uddannelserne *faglig læsning og skrivning* samt *faglig regning og matematik*. Man har således i AMU i en årrække været opmærksomme på, at der er behov for særlige initiativer for de deltagere i voksen- og efteruddannelse, som har vanskeligt ved at honorere læse-, skrive- og regnekravene i uddannelserne.

Siden forsøgene med ord- og regneværkstederne startede i 2005, er der i forbindelse med opfølgning på velfærdsaftalen i 2006 taget en række nye initiativer målrettet voksne med læse- og regnevanskeligheder og deltagere med vanskeligheder, forårsaget af at de har dansk som andetsprog. Det er for eksempel tilbud om screening af basale færdigheder og nye tilbud i dansk som andetsprog. Med aftalen er der desuden kommet politisk fokus på arbejdsmarkedsuddannelserne som et uddannelsesområde, hvor man kan nå

en del af hele målgruppen for forberedende voksenundervisning (FVU).

Der bliver først efter forsøgets afslutning taget stilling til en eventuel fortsat finansiering af de understøttende funktioner, som ord- og regneværkstederne varetager. Men behovet for, at skolerne har et særligt fokus på deltagere med utilstrækkelige læse- og regnefærdigheder, slutter ikke med forsøgsperiodens ophør. Det er derfor vigtigt at fastholde alle gode erfaringer og ideer fra forsøgene. Derfor indgik Undervisningsministeriet i december 2007 en aftale med uddannelseskonsulent Susan Møller, Råd om Undervisning og Uddannelse, om at besøge de ni ord- og regneværksteder, der modtog støtte i 2008. Formålet med besøgene var at styrke værkstederne i deres arbejde gennem dialog, synliggøre opgaverne og fastholde erfaringer og ideer til brug for både eksisterende og nye ord- og regneværksteder eller andre lignende funktioner på skolerne.

Denne publikation er udarbejdet på baggrund af besøgene, og den giver blandt andet et meget konkret billede af arbejdet i værkstederne.

Hensigten er, at publikationen skal supplere den evaluering, som Danmarks Evalueringsinstitut gennemfører af forsøgene, så der samlet set bliver et godt grundlag for at videreføre de bedste erfaringer.

Annette Ramsøe

Uddannelseskonsulent
Undervisningsministeriet
Maj 2009

Indhold

Indledning	6
Deltagere i ord- og regneværksteder – hvem er de?	9
Hvad får deltagerne hjælp til?	13
Information om ord- og regneværkstedets tilbud	21
Information til virksomheder og uddannelsesinstitutioner	21
Information til faglærere	22
Information til deltagere	22
Information til ledelsen på skolen	24
Ord- og regneværkstedets rolle på skolen	27
Værkstedets rolle i forhold til deltagere	27
Værkstedets rolle i forhold til virksomheder	27
Rollen i forhold til andre uddannelsesinstitutioner	28
Fagligheden i værkstedet	30
Undervisernes kernefaglighed	30
Undervisernes øvrige færdigheder	31
Ildsjele og blæksprutter	31
Faglærerne som medspillere	34
Ord- og regneværkstedernes funktion i de kommende år	37
Beskrivelse af opgaver	38
Relevante adresser	43
Skoler, der modtager støtte til forsøg med ord- og regneværksteder i 2008	44
Links og publikationer	45
Eksempler på flyere til deltagerne	46

Indledning

Det er meget individuelt, hvilke læse-, skrive- og regnekraav der stilles i de forskellige erhvervsrettede voksenuddannelser. Når man besøger skolerne, kigger med i undervisningen og snakker med deltagerne, er man imidlertid ikke i tvivl: Der er krav om både læse- og regnefærdigheder og også – om end i mindre omfang – skriftlig fremstilling. Eller sagt på en anden måde: Der er rigtig meget tekst på skolerne.

Samtidig har en relativt stor andel af voksne med kort uddannelsesbaggrund utilstrækkelige læse- og regnefærdigheder i forhold til de krav, der stilles i deres hverdag. Det ved man fra undersøgelser af voksnes læse- og regnefærdigheder¹, og ikke mindst mærker man det på skolerne.

I Trepartsudvalgets kortlægning² vurderer man, at cirka en tredjedel af de personer, der årligt deltager i arbejdsmarkedsuddannelser, har utilstrækkelige læsefærdigheder i varierende omfang. Det betyder ikke nødvendigvis, at en så stor andel af AMU-deltagerne faktisk har behov for understøttende undervisning i læsning og regning. Men det betyder, at der vil være mange, som har brug for, at der i den faglige undervisning tages højde for, at deltageres læse- og regnefærdigheder er meget forskellige, og at nogle deltagere har brug for særlig opmærksomhed og støtte for at få udbytte af den faglige undervisning og nå målene i den uddannelse, de deltager i.

¹ *Danskernes læse-regne-færdigheder – i et internationalt lys*. Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, 2000.

² *Livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet*. Rapport fra Trepartsudvalget, Finansministeriet, 2006.

En relativt stor andel af voksne med kort uddannelsesbaggrund har utilstrækkelige læse- og regnefærdigheder i forhold til de krav, der stilles i deres hverdag.

Ord- og regneværkstederne er fysiske enheder på skolerne, hvor der er tilknyttet en eller flere lærere, der kan yde støtte i læsning, skrivning, regning og matematik på ad hoc-basis, når deltagere i erhvervsrettet voksenuddannelse har behov for det.

I denne publikation videregives praksisnære erfaringer fra forsøgene med de ni ord- og regneværksteder, som modtager støtte i 2008 og første halvdel af 2009. Erfaringerne er indhentet ved besøg på skolerne i januar og februar 2008. Der er desuden suppleret med ideer og muligheder, som er drøftet under besøgene, blandt andet set i lyset af de nye initiativer og øgede forventninger i velfærdsaftalen til skolenes indsats for voksne med utilstrækkelige læse- og regnefærdigheder.

I det sidste kapitel skitseres nogle ideer til, hvad et ord- og regneværksted – her forstået som en paraply over

forskellige aktiviteter – kan indeholde af funktioner i fremtiden, for at deltagere i erhvervsrettet voksenuddannelse kan nå deres mål.

Der er ikke tale om en evaluering, og der er ikke indsamlet statistik om antal deltagere, køns- eller uddannelsesfordeling. Disse forhold belyses i den evaluering, som gennemførtes af EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) i juni 2009. Erfaringerne er alene indhentet ved besøgene i ord- og regneværkstederne og gennem samtaler med deltagere, ledere og undervisere.

I det følgende indgår en række små cases, som er indsamlet under besøgene for at give et konkret billede af, hvem der benytter værkstedet og til hvad. De anvendte navne er opdigtede.

Deltagere i ord- og regneværksteder – hvem er de?

Målgruppen for tilbuddet i ord- og regneværkstederne er alle deltagere i arbejdsmarkedsuddannelser, grundlæggende voksenuddannelse (GVU) og deltagere over 25 år i særlige erhvervsuddannelsesforløb med godskrivning eller merit (herefter voksenlærlinge), som har behov for støtte til tekst og tal.

Tilbuddet er således ikke specifikt rettet mod deltagere med ordblindhed eller deltagere med sproglige vanskeligheder på grund af anden etnisk baggrund end dansk (herefter tosprogede). Imidlertid har det vist sig, at det er disse to grupper, der i størst omfang selv opsøger værkstedernes tilbud.

Det skyldes sandsynligvis, at både voksne med ordblindhed og tosprogede, allerede inden de kommer på efteruddannelsen, er bevidste om, at deres vanskeligheder kan være en barriere for gennemførelsen af uddannelsen.

Tosprogede deltagere er ofte klar over deres sprogvanskeligheder og opsøger gerne hjælp til dansk, og mange med svære ordblindvanskeligheder er vant til, at de har brug for hjælp til det skriftsproglige. Nogle af deltagerne er også vant til at skulle have læst opgaver højt til prøver eller til at bruge elektroniske oplæsnings- og staveprogrammer.

Lastbilschaufføren

Søren har deltaget i uddannelsen *Farligt gods* en gang tidligere, men sprang fra inden prøven, fordi han var overbevist om, at han alligevel ikke kunne klare den. Men hans vognmand vil gerne have, at han skal kunne køre tankvogn. Så nu er han tilbage.

Det er en prøvelse for ham at være på kurset og vide, han ikke kan få hjælp til prøven, selv om han er ordblind, fordi prøven er it-baseret. Han har især svært ved at få overblik over de bøger, han skal

Nogle deltagere henvender sig til værkstedet for at få hjælp til matematik, hvor det så viser sig, at der også er problemer med det skriftsproglige.

bruge. Søren og underviseren i ord- og regneværkstedet sætter sammen små labels ind på de vigtigste sider i de to opslagsbøger, han skal have med til prøven. Det er en stor hjælp, og Søren består prøven.

Ikke alle deltagere har så store vanskeligheder, at de selv er klar over, at de har svært ved at læse og forstå fagtekster, når de møder op på uddannelsen. Og disse deltagere er mindre tilbøjelige til selv at søge støtte i værkstedet.

Kranføreren

Kurt sidder på kurset *Kran D* og passer sig selv. Da en anden deltager, Finn, får hjælp fra underviseren i ord- og regneværkstedet, kommer Kurt ud af busken og beder om at få hjælp sammen med Finn. Det får han, men han er stadig meget nervøs for prøven.

Kurt har aldrig bestået en prøve første gang og sover ikke i flere nætter op til den. Han siger, at det er sidste gang nogensinde, han skal på kursus, og han er meget nervøs for at dumpe. Ved prøven læser underviseren i ord- og regneværkstedet teksten op for Kurt og Finn, og underviseren omformulerer spørgsmålene til Kurt. Kurt består både teoriprøven og den praktiske prøve første gang, og hans glæde er tydelig!

Nogle deltagere henvender sig til værkstedet for at få hjælp til matematik, hvor det så viser sig, at der også er problemer med det skriftsproglige. Så selv om deltageren selv efterspørger støtte til matematikken, er det vigtigt, at underviseren i ord- og regneværkstedet er opmærksom på, om deltageren også har vanskeligheder med skriftsproget, da vedkommende måske ikke selv har registreret disse vanskeligheder.

Rørlæggeren

Anders har svært ved regning og matematik og får hjælp en times tid hver dag i ord- og regneværkstedet til alt det med koter og beregning af fald. Han vil virkelig gerne blive bedre til regning. Anders fortæller underviseren i ord- og regneværkstedet, at han dumpede til prøven i går, men vil gå op igen senere.

“Der var rigtig mange regneopgaver i den prøve. Noget med en bygning med rørføringens dybde i jorden og fald på rørføringer,” forklarer han.

Anders fortæller videre, at han nok dumpede, fordi han ikke kunne nå at skrive alle oplysningerne fra faglæreren ned i teoriundervisningen inden prøven. Underviseren i ord- og regneværkstedet foreslår, at Anders bruger en lille båndoptager og optager, hvad faglæreren siger op til næste

prøve. Anders siger, det er en rigtig god idé: “Så behøver jeg ikke at skulle stave alt.”

Anders har ikke tidligere fortalt underviseren i ord- og regneværkstedet, at han har stavevanskeligheder.

Ud over deltagere med ordblindhed og tosprogede er der også andre, som bruger værkstedet. Det kan være personer med generelle indlæringsvanskeligheder, der har brug for at få teoristoffet gentaget flere gange og gerne i små bidder, eller deltagere med sociale vanskeligheder, som ikke har fået nok ud af undervisningen i folkeskolen.

Tømrerlærlingen

Martin er 28 år og uddanner sig til tømrer. Han fortæller, at på grund af familiemæssige problemer havde han meget fravær i fol-

keskolen, og der var mange ting, som han ikke fik fat i.

“Problemregning, og især alt det der med Pythagoras og sinus og tangens, er rigtig svært for mig,” siger han.

Det kan også dreje sig om deltagere med psykiske vanskeligheder, der har svært ved at koncentrere sig om den teoretiske undervisning i et faglokale med mange andre deltagere og derfor har brug for roen i værkstedet.

Derudover er der en gruppe deltagere, som i den grad føler sig usikre og nervøse over at skulle tilegne sig teoretisk stof og være på skolebænken igen. Dårlige erfaringer fra tidligere forsøg med uddannelse og dårlige erfaringer fra grundskolen kan betyde en blokering for indlæring.

Nogle af disse deltagere har blot brug for at få lov til at luften deres frustrationer over tidligere erfaringer, mens

andre har brug for kontinuerlig støtte igennem uddannelsen.

Underviseren

“Og så er der mænd mellem 40 og 50 år, som ikke har været på skolebænken, siden de gik ud af folkeskolen, men hvor arbejdsgiveren kræver, at de skal på uddannelse – de kommer med klamme hænder og kan næsten ikke få øjenkontakt. Værkstedet er et gudsbenådet sted for dem. Her kan de vænne sig til at være på skolebænken igen. Det er nok den bedste støtte, vi kan give dem.”

Endelig kommer der deltagere i værkstederne, som bare ikke er vant til at læse, skrive og regne, fordi de kun har begrænset brug for disse færdigheder i deres job og fritid. Typisk er det først, når de starter på uddannelsen, at de bliver opmærksomme på, at de kan have brug for hjælp til overhovedet at angribe en tekst, få overblik over opgave-

ver og genopfriske regning med brøker og procenter.

Blandt deltagere i arbejdsmarkedsuddannelser er det desuden først og fremmest deltagere i uddannelser, der afsluttes med certifikatprøve, som efterspørger støtten i ord- og regneværkstedet. Især til de meget korte certifikatuddannelser, for eksempel almen fødevarerhygiejne med en varighed på tre dage, er der mange tosprogede, der har brug for hjælp til at forstå de faglige udtryk og træne på svarene til de mulige spørgsmål til prøven.

Kort sagt

- Tilbuddet bruges mest af ordblinde og tosprogede
- Tilbuddet bruges også af deltagere, som skal have støvet gamle færdigheder af, og deltagere med dårlige skoleerfaringer
- Nogle deltagere er allerede inden uddannelsen bevidste om deres vanskeligheder
- Andre deltagere opdager først på uddannelsen, at deres færdigheder er støvede
- Tilbuddet bruges i høj grad af deltagere på certifikatuddannelser i AMU
- Tilbuddet bruges i mindre grad af voksenlærlinge.

Hvad får deltagerne hjælp til?

Der er en meget stor bredde i den støtte, der gives i værkstederne. Både i indhold og i varighed. Nogle deltagere kommer kun en enkelt gang for at få genopfrisket for eksempel regning med procent og promille. Andre deltagere har brug for daglig støtte under uddannelsen, fordi deres vanskeligheder er mere massive. Man kan sige, at underviserne i ord- og regneværkstederne fungerer som en slags lim, der får et uddannelsesforløb til at hænge sammen for målgruppen.

I skemaet på næste side er nævnt eksempler på den hjælp, deltagerne typisk modtager i værkstederne.

Støtten er oftest direkte knyttet til den faglige uddannelse, og den hjælp, deltagerne har behov for i ord- og regneværkstederne, hænger derfor nøje sammen med, hvilke uddannelser, der udbydes på det enkelte uddannelsessted. For eksempel er der i nogle AMU-uddannelser praktisk taget ingen matematik, mens der i andre uddannelser er rigtig meget.

Stilladsarbejderen

Niels deltager i et kursus om stilladser og har i den faglige undervisning svært ved at forstå, hvad kN er. Han går hen i ord- og regneværkstedet for at få hjælp. Underviseren i ord- og regneværkstedet forklarer, at k (kilo) altid er 1.000, og at kN (kiloNewton) derfor er 1.000 N. Det er altså Newton, der er vigtig, fordi k bare er 1.000. Underviseren bruger eksemplet “kan du låne mig et kilo”, hvor kilo betyder 1.000 kroner.

Underviseren forklarer, at N er en kraft, og at kraften afhænger af vægt og acceleration. For at illustrere, at forskellige genstande, som falder ned fra et stillads, falder lige hurtigt (på grund af tyngdeaccelerationen), stiller underviseren sig op på et bord og slipper et viskelæder og et bundt nøgler samtidigt. Niels er overrasket over, at de to ting også rammer gulvet samtidigt.

<p>Læsning</p>	<p>Læse og forstå fagtekster og opgaveformuleringer, forstå fagudtryk, øve læsestrategier, læse skemaer, finde oplysninger i fagbøger og skemaer, få overblik over skriftlige materialer, læse og forstå lovstof, læse AT-meddelelser, forberedelse til prøver og oplæsning af prøver.</p>
<p>Skrivning</p>	<p>Rapportskrivning, tegnsætning, stavning, syntaks, opbygning af skriftlige tekster, jobsøgning, hjælp til formulering og stavning af svar ved prøver, besvarelse af mindre opgaver.</p>
<p>Matematik og regning</p>	<p>Grundlæggende regnearter, geometri, procent, brøker, lette ligninger, omsætning, areal, rumfang, enhedsbegreber (mål, vægt, længder), simple regnestykker, diagramlæsning, beregninger.</p> <p>Truck: Stabilitet, moment, lastberegninger, belastningsdiagrammer.</p> <p>Bus: Målestoksforhold, ruteplanlægning.</p> <p>Stillads: Belastningsberegninger, kraft og tryk.</p> <p>Kran: Massefylde, vægtfylde, moment, vægtstangsprincip, Pythagoras.</p>
<p>Andet</p>	<p>Brug af it, søgning på internettet, udtale af fagudtryk, fysik (bremselængder, Ohms lov), repetition af teori, brug af oplæsnings- og skriveprogrammer til ordblinde, engelsk, vejledning om hjælpemidler til ordblinde, forstå it-undervisningsprogrammer.</p>

Hvilken hjælp deltagerne har brug for, afhænger også af, om deltagerne er voksenalrlinge eller AMU-deltagere.

Underviseren forklarer endvidere, hvordan tryk og areal hænger sammen. Tryk afhænger af arealet, og underviseren bruger eksemplet med en stilethæl, hvor trykket er højt på grund af det lille areal. Niels giver selv et andet tilsvarende eksempel. Langsomt når de målet med undervisningen, nemlig udregningen af et søjlebens tryk på en plade.

Nogle faglige uddannelser er desuden mere teksttunge end andre, for eksempel fordi teksterne er unødvendigt vanskelige at forstå. Det gør det naturligvis vanskeligere for de deltagere, der i forvejen har læsevanskeligheder, men det bliver også sværere for de andre deltagere. Man kan sige, at hvis fagteksterne er meget svære, vil der være flere, der oplever at have læsevanskeligheder.

Underviseren

“Kursusmaterialet er ofte svært tilgængeligt med brug af unødigt komplicerede fagudtryk og uhenigtsmæssige formuleringer. Det gør bestemt ikke opgaven nemmere.”

Uddannelserne kan også forekomme teksttunge, fordi der er mange skriftlige materialer, som deltagerne kan have svært ved at finde rundt i. Hvis faglæreren i uddannelsen ikke har den nødvendige tid til at hjælpe deltagerne, hjælper underviseren i ord- og regneværkstedet med at få overblik og sortere de mange skriftlige informationer.

I nogle uddannelser er der mange øvelser og prøver, som gennemføres på pc. I mange af disse programmer er der speak, det vil sige, at al tekst læses op. Det er en god hjælp for deltagere med læsevanskeligheder, men kun hvis

teksten i forvejen er skrevet i et nogenlunde let tilgængeligt sprog.

Hvis teksten er skrevet i et svært tilgængeligt sprog, vil den også være svær at forstå, selv om den speakes eller læses op for deltageren. Nogle deltagere får derfor hjælp i ord- og regneværkstedet til at gennemgå og forstå de it-baserede programmer. Derfor er flere af værkstederne indrettet med pc'er med undervisningsprogrammer fra de forskellige uddannelser.

Hvilken hjælp deltagerne har brug for, afhænger også af, om deltagerne er voksenalrlinge eller AMU-deltagere.

AMU-deltagerne er typisk på korte uddannelser, hvor det kan være svært for faglæreren at afse ekstra tid til deltagere, der har vanskeligt ved eksempelvis at læse kompendierne. Så kan de i stedet få den ekstra hjælp i ord- og regneværkstedet.

Voksenalrlinge deltager ofte i længere uddannelsesforløb, hvor faglæreren

har bedre tid til den individuelle undervisning. Til gengæld har voksenlærlinge typisk behov for hjælp til rapportskrivning, som fylder en del i uddannelserne.

Faglæreren

“Det er især hjælp til de skriftlige opgaver i uddannelsen, som voksenlærlingene har brug for hjælp til. Rapporterne er på 12-25 sider, og de har typisk svært ved at få sammenhæng i teksten.”

Deltagere i AMU har især behov for oplæsning til prøver for eksempel til certifikatuddannelserne; *Vejen som arbejdsplads, Almen fødevarerhygiejne, Dyretransport, Dørmand, Caffetruck* og forskellige kranuddannelser.

Bygningsarbejderen

Et hold på 12 deltagere i kurset *Kranløft med entreprenørmaskiner* skal

aflægge certifikatprøve. Faglæreren deler prøven fra Entreprenørbranchens Fællesudvalg rundt og forklarer, hvad prøvesættet består af. Peter går sammen med underviseren fra ord- og regneværkstedet ind i et stort undervisningslokale ved siden af for at besvare prøven. Peter er ordblind og har hjemme en del udstyr, så han kan læse og skrive med hjælpemidler, blandt andet it-rygsæk, læsepen og scanner.

Underviseren læser roligt hvert spørgsmål og de fire svarmuligheder op, og Peter sætter kryds ud for det svar, han mener er rigtigt. Peter har svært ved at forstå meningen med det ene spørgsmål, så faglæreren bliver tilkaldt og sikrer, at Peter har forstået opgaven, uden at der bliver hjulpet med svaret.

Peter er nervøs for ikke at kunne nå at besvare alle spørgsmål, men er allerede igennem spørgsmålene

efter en halv time. Der er endnu en halv time til rådighed til besvarelsen, så Peter ønsker at gå alle spørgsmål og svar igennem igen, for som han siger til underviseren:

“Jeg tjekker igen – det har jeg da lært af at være ordblind.” Han retter et enkelt svar og siger: “Puha, jeg kan ikke fordrage at gå til prøve. Hvis ikke jeg kan få læst op, kan jeg slet ikke gå til prøve.”

På de uddannelsessteder og i de uddannelser, hvor der deltager særligt mange tosprogede, er der mange, som bruger hjælpen i værkstedet til at få styr på fagudtryk og til ansøgninger.

Svejseren og maleren

Der er to deltagere i ord- og regneværkstedet. Begge er tosprogede og har vanskeligheder med det danske sprog. De er begge voksen-

lærlinge, den ene som svejser, den anden som maler.

Malik (svejser) får hjælp til en ansøgning om praktikplads. Ansøgningen volder ham store vanskeligheder. Han arbejder selv med den, men skal have meget hjælp fra underviseren i ord- og regneværkstedet. Hun forklarer: *“En tekst skal bygges op som en fisk. Der skal være en indledning (et hoved) en krop og en afslutning – en hale. Først da har du en hel tekst.”*

Nikki (maler) øver danske fagudtryk inden for malerbranchen – laver ordlister, hvor nogle af ordene er oversat til hans afrikanske modersmål. Underviseren i ord- og regneværkstedet træner både udtale og forklarer betydningen af de ord, deltageren skriver ind i sin ordliste.

Ud over fagudtrykkene har mange tosprogede også mere generelle van-

skeligheder både med at tale og forstå dansk. Man bør derfor overveje, om disse deltagere kan have glæde af tilbud, der er målrettet flygtninge/indvandrere, for eksempel AMU-kurset *Fagunderstøttende dansk for flygtninge og indvandrere*.

Mange tosprogede får også hjælp fra underviserne i ord- og regneværkstedet til både at læse, forstå spørgsmålene i prøverne og skrive (stave) svarene.

Undervisningen i ord- og regneværkstedet er typisk meget individuel og retter sig lige netop mod det behov, som den enkelte kommer med, og som underviseren tager udgangspunkt i. Der er således ingen færdigvarer på hylderne.

Enkelte deltagere henvender sig dog også i værkstedet med behov for hjælp til tekster og tal, der ikke indgår i selve den faglige uddannelse, men i det job, de varetager.

Køkkenassistenten

Zenia deltager egentlig i et hygiejnekursus på skolen, men bruger muligheden for at få støtte i ord- og regneværkstedet til at forstå tallene på sine lønsedler. Hun arbejder med forskellige opgaver, som underviseren i ord- og regneværkstedet har konstrueret til hende med udgangspunkt i Zenias lønsedler og skattekort. Zenia fortæller, at hun tror, at alle danskere kan forstå deres lønsedler, og griner, da underviseren fortæller, at det ikke er tilfældet.

Nogle deltagere kommer oven i købet i værkstedet, inden selve uddannelsen starter, og forbereder sig på den uddannelse, de er tilmeldt. Det er både ledige og beskæftigede, der benytter sig af den mulighed.

Nogle gange fører kontakten med underviseren i ord- og regneværkstedet også til vejledning, som har betyd-

Man kan sige, at underviserne i ord- og regneværkstederne møder deltagerne lige der, hvor de er.

ning for deltagerens arbejdsliv og privatliv. På den måde kan underviseren være med til at åbne nye muligheder for deltageren, som både kan få stor betydning for, hvordan vedkommende klarer sig som borger, og gøre angsten for at deltage i uddannelse fremover mindre.

Vagtfunktionæren

Lars er 40 år og ordblind. Han siger selv, at han både læser og staver meget dårligt. Han kommer ind i værkstedet, fordi han har behov for oplæsning til prøven i morgen. Han er ret nervøs for prøven. Han siger: "Det er sådan fifty-fifty, om jeg klarer den." Lars har valgt at tage uddannelsen på netop denne skole, fordi de har et ord- og regneværksted, hvor han kan få hjælp.

Lars fortæller, at han godt kan bestå prøver, hvis det er på pc (med oplæsning). På den måde har han tidligere bestået prøver

både som brandmand og som dommer i både håndbold og fodbold. Men prøven i morgen er skriftlig.

Lars har allerede planlagt, hvad han vil gøre, hvis han dumper:

"Hvis jeg dumper, tager jeg grundbogen med hjem. Jeg har allerede lavet en aftale med en ven, som så vil læse hele bogen op for mig. Og så melder jeg mig til kurset igen. For jeg **vil** bestå den prøve."

Lars fortæller, at han er gift og har en søn på tre år. Hans kone er også ordblind, men ikke så meget som ham selv. Lars er ikke klar over, at man har mulighed for at få forskellige hjælpemidler, når man er ordblind. Underviseren fortæller ham, at med it-oplæsning af for eksempel beskeder fra det offentlige og senere fra sønnens skole kan han blive mindre afhængig af andres hjælp. Lars og

underviseren aftaler, at de efter prøven i morgen skal snakke videre om, hvor Lars og hans kone kan søge om hjælpemidler.

For nogle deltagere med ordblindhed er det måske første gang, siden de forlod folkeskolen, at nogen fortæller dem, at deres handicap kan mindskes gennem undervisning og med hjælpemidler.

Rørlæggeren

Claus er ordblind og bestod prøven i går. Han fik læst alle spørgsmål og svarmuligheder op af underviseren i ord- og regneværkstedet. Han er god til matematik, men meget ordblind. Han har været på mange efteruddannelseskurser og har altid fortalt om sine vanskeligheder og fået hjælp til læsning og skrivning. Han overvejer måske at blive kloakmester.

Claus var, inden han kom i ord- og regneværkstedet, ikke klar over, at han kan søge om at få hjælpemidler som for eksempel pc med oplæsningsprogram, staveprogram og scanner til brug derhjemme. Underviseren har vist ham programmerne og er i øjeblikket ved at undersøge mulighederne i kommunen for, at Claus kan få bevilget hjælpemidlerne.

Underviseren fortæller, at hun har hjulpet cirka 15 deltagere med at søge om hjælpemidler, og at det er nemmere i nogle kommuner end i andre at få bevilget dem.

Claus er meget interesseret, især fordi han er involveret i forskelligt udvalgsarbejde, og hans kone derfor læser alle breve og referater højt for ham, men som Claus siger:

“Hun har jo også meget andet, hun gerne vil lave.”

Vejledningen kan også omfatte eksisterende tilbud om undervisning i læsning, skrivning og regning, for eksempel FVU, ordblindeundervisning for voksne og almen voksenundervisning (avu).

Man kan sige, at underviserne i ord- og regneværkstederne møder deltagere lige der, hvor de er. Da alle voksne nødvendigvis er påvirket af mange forskellige erfaringer og viden fra både grundskole og anden uddannelse og job, er der ikke to deltagere, som er ens og kommer med samme behov. Derfor er undervisningen også præget af stor mangfoldighed og fleksibilitet. Mange undervisere går for eksempel også ud på holdene eller i de åbne faglige værksteder og giver deltagere støtte i umiddelbar tilknytning til den faglige undervisning.

Underviseren

“Den støtte, deltagerne har brug for, er meget forskellig. Det kan være lige fra en halv times oplæsning til § 26-prøve (en sikkerhedstest på svejsekurset) til to, tre eller fire timers læse- og skrivehjælp hver dag i seks uger for at komme gennem teoriundervisningen, til stort kørekort kategori C.

Når man besøger ord- og regneværkstederne, er det iøjnefaldende, at der er gjort relativt lidt ud af indretningen. Der er mange tomme vægge, reoler med enkelte opslagsbøger, borde og stole samt en del pc'er, men ingen bløde sofaer eller kaffemaskiner. Måske er det netop, fordi de skal dække så forskellige behov, og fordi der faktisk er tale om værksteder på lige fod med de andre faglige værksteder på skolen, men hvor “faget” her er læsning, skrivning og regning.”

Kort sagt

- Værkstedsstøtten fungerer som en slags lim, som får et uddannelsesforløb til at hænge sammen for deltagere med behov for en ekstra hånd
- Varigheden varierer fra en halv time til mange timers undervisning
- Der er ingen færdigvarer på hylдерne
- Hjælpen til læsning drejer sig oftest om hjælp til at få overblik over de skriftlige materialer og til at forstå fagteksternes indhold
- Nogle fagtekster er unødvendigt svære at forstå
- Deltagere med ordblindhed får læst opgaverne højt til prøverne
- Hjælpen til matematik drejer sig om helt konkrete matematiske opgaver og beregninger, men også om forståelse af fysik
- Tosprogede får især støtte til forståelse af fagudtryk og læse- og skrivestøtte til prøver

- Hjælpen/undervisningen er typisk individuel, og den faglige uddannelse er målet
- Der gives også støtte og vejledning, der rækker ud over den faglige uddannelse.

Information om ord- og regneværkstedets tilbud

Kun få deltagere dukker op af sig selv i ord- og regneværkstederne, og ingen faglærere benytter sig af tilbuddet, hvis de ikke ved, at det er til rådighed, og hvad det kan bruges til. Viden om, at tilbuddet eksisterer, er første skridt i forhold til at kunne anvende det. Derfor skal der både informeres bredt og løbende, for at mulighederne i værkstederne bliver udnyttet fuldt ud.

Informationsindsatsen er rettet mod:

- Virksomheder og uddannelsesinstitutioner
- Faglærere
- Deltagere
- Ledelsen på skolen.

Information til virksomheder og uddannelsesinstitutioner

Voksne med kort uddannelsesbaggrund søger ikke efteruddannelse i så stort omfang som andre voksne. Og voksne med utilstrækkelige læse- og regnefærdigheder søger i endnu mindre grad uddannelse. Informationen til virksomheder om tilbuddet i ord- og regneværkstedet kan være med til, at virksomheder kan motivere medarbej-

derne til at deltage i erhvervsrettet efteruddannelse.

Informationen foregår både indirekte og direkte. Den indirekte information gives ofte på skolens hjemmeside og ved udsendelse af skriftlige informationsmaterialer. Den direkte information foregår typisk ved virksomhedsbesøg, men også skolens forkontor/reception samt kursussekretærerne har en vigtig opgave med at informere om ord- og regneværkstedet, fordi de ofte kommer tidligt i kontakt med potentielle deltagere. Det er derfor vigtigt, at alle faggrupper på skolen er orienteret om det særlige tilbud, som gives på tværs af skolens faglige uddannelses tilbud.

Oftest tænkes der kun snævert på deltagerne, når der skal informeres om de forskellige muligheder. Men der kan med udbytte informeres til en bredere kreds. Det er for eksempel en god idé at informere andre uddannelsesinstitutioner i regionen eller området om tilbuddet i ord- og regneværkstedet, så de kan vejlede potentielle deltagere i voksen- og efteruddannelse om mulig-

Faglærerne på skolerne spiller en helt central rolle i forhold til deltagernes udbytte af den faglige undervisning og gennemførelse af uddannelserne.

heden for hjælp i ord- og regneværkstedet.

Tilsvarende er det også vigtigt at informere både virksomheder og andre uddannelsesinstitutioner om skolens tilbud om danskundervisning til tosprogede, da kendskabet til disse tilbud synes at være begrænset.

Information til faglærere

Faglærerne på skolerne spiller en helt central rolle i forhold til deltagernes udbytte af den faglige undervisning og gennemførelse af uddannelserne. Derfor er det vigtigt, at faglærerne er godt informerede om, hvilke tilbud ord- og regneværkstedet har, og hvordan samarbejdet mellem faglæreren og værkstedet kan foregå, så deltagerne kan nå målene i uddannelserne bedst muligt.

Det er desuden vigtigt, at skolens ledelse orienterer faglærerne om, at skolen prioriterer værkstedet, om værkstedets opgaver og om forventninger til samarbejdet.

For at skabe opmærksomhed om værkstedet kan ledelsen indkalde faglærere og andre centrale personer til fællesmøde for at:

- informere om skolens indsats for læse- og regnesvage deltagere generelt
- informere om og vise omtaler af værkstedet på skolens hjemmeside
- fortælle om skolens informationsmaterialer til virksomheder og deltagere
- fortælle om de test til screening af deltagernes læse- og regnefærdigheder, som skolen anvender
- skabe mulighed for, at faglærerne selv afprøver testene, så de kan fortælle deltagerne på deres uddannelser om dem.

Information til deltagere

Det kan være svært for både faglærere og undervisere i ord- og regneværksteder hurtigt at vurdere, hvilke deltagere der kan have glæde af og behov for tilbuddene i værkstedet. Derfor er muligheden for at nå målgruppen størst, hvis alle deltagere informeres.

Kommende deltagere kan indirekte blive informeret på skolens hjemmeside, i informationsfoldere, der udsendes sammen med optagelsesbreve, på informationsplancher på gange, i faglokaler og kantine. På en af skolerne ligger ord- og regneværkstedet centralt i forhold til både elevkantine og de faglige værksteder. Døren til værkstedet står bogstavelig talt åben, og der står *Åben* med store typer på døren. Der er desuden placeret et stort skilt på gulvet uden for lokalet, så alle tydeligt kan se, at man er velkommen her, og at man bare kan komme ind, hvis man har brug for hjælp. Der står: *Det skal ikke være så svært.*

Den direkte information kan være receptionistens besvarelse af spørgsmål om muligheden for hjælp under den aktuelle uddannelse og faglæreren information ved uddannelsesstart fulgt op af, at faglæreren tager hele holdet med i ord- og regneværkstedet. På den måde er deltagerne fra uddannelsens start bekendt med mulighederne for støtte, ord- og regneværkstedets placering og har fået navn og ansigt på underviserne.

Skolerne har gode erfaringer med at introducere ord- og regneværkstederne allerede på første kursusdag.

Underviseren

“Hver mandag møder de nye deltagere i kantinen, hvor de bliver fordelt på kurserne, og får samtidig informationer om muligheden for hjælp i værkstedet.”

Det handler under alle omstændigheder om at nå målgruppen og få deltagerne til at synes, det er o.k. at tage imod tilbuddet om støtte. Og der kan være behov for at være kreativ for at komme igennem med budskabet. På en skole kalder de tilbuddet for *Første-hjælp til ord og tal*. På en anden skole er der tale om *Sekretærhjælp*.

Underviseren

“Vi kalder det gratis sekretær, fordi det ikke skal lyde som specialundervisning. Det er der deltagerne, der har fået rigeligt af. Og jeg ved igennem mine mange år i AMU, at de der mænd, som har klaret sig ganske udmærket, ikke synes om det. Men det med sekretærhjælp griner de af og spørger, om de skal sidde på skødet. Det er godt at kunne grine lidt af det.”

Også selve ord- og regneværkstedet har fået forskellige navne på skolerne. Et sted kaldes det *serviceværkstedet*. Alle ord- og regneværkstederne forsøger på forskellig måde at signalere, at der ikke er tale om specialundervisning, men om undervisning, der ligger tæt op af den faglige værkstedsundervisning.

Heller ikke når det drejer sig om tilbuddet til AMU-deltagere om screening af læse- og regnefærdigheder, er det nok at informere skriftligt.

Underviseren

“I alle undervisningslokaler bliver der informeret om muligheden for at få afprøvet læse- og regnefærdighederne – og vi har oplyst alle faglærerne om det. Men der er ikke rigtigt nogen, der har meldt sig frivilligt. Vi overvejer at afholde testen lidt mere systematisk”.

Der er forskellige fordele ved forskellige måder at informere på.

Skriftlige informationsmaterialer som plancher og skilte på skolen er gode, fordi de hele tiden er synlige – de er nærmest ikke til at overse. Se eksempler på flyere til deltagere i bilagene.

Flyers og informationsfoldere er gode, fordi de kan tages med hjem og læses endnu en gang og eventuelt drøftes med familie og venner. Samtidig kan materialerne sendes eller udleveres til virksomheder, jobcentre og andre,

som kan videregive informationerne til målgruppen.

Ved udarbejdelse af skriftlige informationsmaterialer er det vigtigt, at tilbuddet er klart beskrevet og rettet mod målgruppen. I stedet for at forsøge at nå både virksomhedsledere, tillidsmænd og potentielle deltagere med en og samme informationsfolder, er det langt mere hensigtsmæssigt at udfærdige en til hver målgruppe. Se eksempel på flyer til deltagere i bilag 2 og eksempel på informationsfolder til virksomheder i bilag 3.

Især i skriftlige materialer rettet mod deltagerne er det endvidere en fordel, at der er navne på og fotos af underviserne i ord- og regneværkstedet. Det giver deltagerne mulighed for at genkende og tage kontakt med underviserne i kantinen eller på gangen i pauser.

Men de skriftlige materialer kan ikke stå alene. Der er brug for et ansigt, en person af kød og blod, for at deltagerne føler sig trygge og opsøger hjælpen.

Det er derfor en god idé, at underviserne i ord- og regneværkstederne besøger deltagere og faglærere i de faglige værksteder.

Underviseren

“Jeg går rundt og hyggesnakker på kurserne, og så er der nogle, der melder sig, eller også siger faglæreren: Kan du ikke lige snakke med ham der, jeg tror, han har svært ved at læse kompendiet.”

Information til ledelsen på skolen

Det er ikke alle opgaver i ord- og regneværkstederne, der kan knyttets direkte til en bestemt deltager og dermed til et konkret cpr-nummer. Nogle opgaver løses ved siden af den faglige undervisning og kan have betydning for hele holdet eller for den enkelte deltagers mulighed for at klare sig i en jobfunktion eller i en anden uddannelse fremover. Det kan være en snak med en faglærer om en opgaveformulering eller vejledning i forbindelse med en ansøgning om hjælpemidler. Sådanne

aktiviteter udløser ikke takst og kan være svære at få øje på for ledelsen på skolen.

Det er derfor en god idé at synliggøre alle de opgaver, der løses i det enkelte ord- og regneværksted, for skolens ledelse. Underviserne i ord- og regneværkstedet kan føre en slags logbog eller dagbog over de opgaver, de løser i løbet af en dag eller en uge. Så har skolens ledelse mulighed for løbende at følge med i værkstedets funktion og betydning for skolen.

Kort sagt

- Der bør informeres bredt til både kommende deltagere, faglærere, virksomheder og andre uddannelsesinstitutioner i området
- Den skriftlige information skal være målrettet målgruppen
- Deltagerne informeres både skriftligt og mundtligt om hjælpen i ord- og regneværkstedet
- Deltagerne skal kunne sætte navn og ansigt på underviserne i ord- og regneværkstedet
- Også skolens medarbejdere skal informeres om ord- og regneværkstedet tilbud
- Ledelsen bør informere faglærerne om ord- og regneværkstedets opgaver og rolle på skolen samt om andre tilbud til deltagere med utilstrækkelige læse-, regne- eller dansksproglige færdigheder

- Skolens ledelse kan informeres løbende om ord- og regneværkstedets funktion og opgaver, for eksempel ved at underviserne fører logbog.

Ord- og regneværkstedets rolle på skolen

Værkstedets rolle i forhold til deltagere

Værkstedstilbuddet har betydning for, at flere deltagere gennemfører deres uddannelse med et bedre udbytte, og at flere består prøver.

Deltagerne i de faglige uddannelser taler sammen om den hjælp, de har modtaget i ord- og regneværkstedet, og de fortæller kollegerne om det, når de kommer tilbage på jobbet. Det kan få kolleger og andre til at melde sig til efteruddannelse på skoler, hvor der findes et sådan tilbud. Der er også større sandsynlighed for, at en deltager, der har fået hjælp i værkstedet, vil deltage i efteruddannelse igen.

Værkstedets rolle i forhold til virksomheder

Voksne med kort uddannelsesbaggrund søger ikke efteruddannelse i så stort omfang som andre voksne. For nogle skyldes det, at der i langt de fleste uddannelser – uanset hvor korte de er – indgår krav om skriftlighed. I uddannelserne uddeles kompendier, skriftlige opgaver og fagbøger. Det forventes altså, at deltagerne har de nød-

vendige færdigheder til at kunne læse, forstå og anvende de skriftlige materialer. Det ved de potentielle deltagere godt, og de voksne, som ikke mener, at de besidder disse færdigheder, er sandsynligvis mindre tilbøjelige til at tilmelde sig efteruddannelse end andre.

Når virksomhederne informeres om de tilbud, deres medarbejdere kan få i ord- og regneværkstedet, er der større chance for, at virksomhederne kan motivere medarbejderne til at deltage i efteruddannelse. Nogle virksomheder er endda så glade for tilbuddet i værkstedet, at de accepterer, at medarbejderne går til undervisning i arbejdstiden.

Datateknikeren

Kirsten er i gang med at uddanne sig til datatekniker. Hun har altid haft svært ved matematik og har det også nu. Kirsten oplever, at det hjælper at komme i ord- og regneværkstedet, fordi hun der

får den hjælp til matematikopgaverne, som hun har brug for. Kirsten har lavet en særlig aftale med sin arbejdsgiver om, at hun får fri hver onsdag formiddag, hvor hun har en fast aftale med underviseren i ord- og regneværkstedet. “Uden den hjælp ville jeg aldrig kunne klare matematikken,” siger Kirsten.

Både deltagere og virksomheder har naturligvis en interesse i, at deltagerne får det nødvendige udbytte af uddannelserne, men også i, at deltagerne består prøven første gang.

Afdelingslederen

“Ledelsen på stedet er meget interesseret i værkstedet og i, at det skal fortsætte – ser det som et enormt vigtigt aktiv for skolen. Det er meget, meget vigtigt. Man accepterede måske tidligere bare, at deltagerne dumpede for eksem-

pel på truck flere gange, inden de bestod. Det behøver man ikke længere.

Ord- og regneværkstedernes betydning for omtalen af skolerne kan måske oven i købet på sigt betyde flere deltagere og ikke mindst flere tilfredse deltagere og dermed også flere tilfredse virksomheder.”

Afdelingslederen

“Man skal se det i en større sammenhæng og se på skolens goodwill, der udvides. Man skal løsrive sig fra tælling af cpr-deltagere og dermed økonomi og i stedet prioritere, at man får nogle deltagere igennem en uddannelse, som de ellers ikke ville kunne komme igennem.”

Rollen i forhold til andre uddannelsesinstitutioner

Med et synligt tilbud om støtte i forhold til almene færdigheder i værkstedet er der et godt grundlag for et samarbejde med VUC, andre udbydere af almenundervisning, ordblindeundervisning for voksne og sprogcentre. Institutionerne kan samarbejde om at informere deltagere og virksomheder i området og om, at der eksisterer tilbud om forberedende voksenundervisning, dansk som andetsprog, ordblindeundervisning for voksne og støtte i tilknytning til faglig efteruddannelse. Endvidere kan skolerne eventuelt indgå aftale om at udlåne undervisere til hinanden, så lærerressourcerne er dér, hvor behovet for undervisningen er.

Da der er en overvægt af kortuddannede blandt voksne med ordblindedevanskeligheder, er det en god idé at samarbejde med lokale afdelinger af Ordblinde/dysleksiforeningen, som også kan videregive informationer om tilbuddene til foreningens medlemmer.

Med et godt samarbejde på tværs af institutionstyper og foreninger er der god mulighed for at nå voksne med utilstrækkelige læse-, regne- eller danskfærdigheder med relevante og målrettede tilbud.

Man kan også sige det på den måde, at institutionerne skaffer kunder til hinanden, i stedet for at de hver især må aflyse hold, for eksempel i FVU-matematik eller FVU-læsning, fordi der ikke er deltagere nok. Dermed er der også risiko for, at de potentielle deltagere ikke kommer tilbage til den fuser, det er, hvis de først har besluttet sig for at sige *ja tak* til undervisningen, og der så ikke hurtigt kan oprettes et hold.

Kort sagt

- Muligheden for støtte i ord- og regneværkstedet kan få flere til at turde deltage i efteruddannelse
- Virksomhederne kan bedre motivere medarbejdere til efteruddannelse
- Omtalen af skolen styrkes, fordi deltagerne støttes under uddannelserne og består prøverne
- Der kan samarbejdes med andre uddannelsesinstitutioner om tilbud til voksne med læse- og regnevanskeligheder
- Der kan samarbejdes med andre uddannelsesinstitutioner om danskundervisning til tosprogede.

Fagligheden i værkstedet

Undervisernes kernefaglighed

Det er meget vigtigt og sikkert det vigtigste for ord- og regneværkstedets succes, at underviserne har de nødvendige faglige kvalifikationer. Hvis ikke, mister både deltagere, faglærere, skolens ledelse og virksomheder hurtigt tilliden til, at tilbuddet er tiden (og pengene) værd. Underviserne skal altså have kvalifikationer, der nøje hænger sammen med de opgaver, værkstedet varetager.

Den centrale opgave for værkstederne er at støtte deltagere i at kunne bruge materialer og løse opgaver, der kræver læse-, skrive- og regne- eller matematikfærdigheder. Derfor er det særlig vigtigt, at underviserne i ord- og regneværkstederne har relevante kvalifikationer til at varetage undervisning på disse områder. Underviserne i læsning og skrivning har typisk kvalifikationer svarende til uddannelsen som underviser i FVU-læsning. Tilsvarende er kvalifikationer som underviser i FVU-matematik et godt grundlag for at undervise i matematik i ord- og regneværkstedet. Kvalifikationerne som henholdsvis FVU-underviser i læsning

og FVU-underviser i matematik erhverves ved at gennemføre og bestå to moduler i den pædagogiske diplomuddannelse (pd) *Undervisning i læsning og matematik for voksne* på en professionshøjskole.

En stor del af de deltagere, der henvender sig om hjælp til matematik, har også vanskeligheder med læsning. I en stor undersøgelse af danskernes læsefærdigheder³ havde 92 procent af dem, der havde utilstrækkelige regnefærdigheder, også utilstrækkelige læsefærdigheder. Så det er altså ikke nok, at matematikunderviseren i ord- og regneværkstedet er matematikunderviser i traditionel forstand. Han skal også være i stand til at spotte eventuelle læseproblemer.

Selv om samme undersøgelse viste, at kun en mindre del af deltagerne med utilstrækkelige læsefærdigheder også havde utilstrækkelige færdigheder i regning, er det tilsvarende vigtigt, at

³ *Danskernes læse-regne-færdigheder – i et internationalt lys*. Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, 2000.

Det er en fordel, hvis underviserne også har et godt kendskab til de faglige uddannelser, som deltagerne kommer fra.

underviseren i læsning er opmærksom på, om deltageren også har regnevanskeligheder.

Med den tætte sammenhæng mellem læse- og regnevanskeligheder er det en fordel, at der er et godt samarbejde mellem læse- og matematikunderviseren, så de kan supplere hinanden og eventuelt kombinere undervisningen.

I nogle ord- og regneværksteder er det dog nødvendigt, at den samme underviser har kvalifikationer i både læsning og matematik.

Underviseren

“Samme lærer skal kunne undervise i både matematik og læsning i værkstedet, fordi der kun er en underviser ad gangen. Engelsk har de også brug for på for eksempel chaufføruddannelsen. Mange af deltagerne har aldrig fået engelskundervisning i folkeskolen, fordi de er blevet taget ud til ekstra danskundervisning.”

På skoler med mange tosprogede deltagere er det en fordel også at have undervisere i ord- og regneværkstedet med kompetencer fra undervisning i dansk som andetsprog, som har særlige forudsætninger for både at forstå og afhjælpe deltageres sproglige og eventuelt kulturelt betingede vanskeligheder.

Undervisernes øvrige færdigheder

Det er en fordel, hvis underviserne også har et godt kendskab til de faglige uddannelser, som deltagerne kommer fra. Underviserne fra skolens ord- og regneværksted kan deltage i de faglige uddannelser, så de opnår forståelse for den sammenhæng, som for eksempel matematikopgaverne indgår i, eller faglæreren kan forklare underviseren om sammenhængen, så undervisningen i værkstedet målrettes deltagerens konkrete behov.

Underviseren

“For at forstå, i hvilken sammenhæng det er, at Niels skal kunne regne belastninger ud, opsøgte jeg først faglæreren inden for stillads. Niels er en super stilladsarbejder, men har ikke de regnefærdigheder, der skal til for at forstå den faglige undervisning. Han har også vanskeligt ved at koncentrere sig, og derfor er den korte og intensive eneundervisning som supplement til den faglige undervisning ideel for ham.”

Ildsjæle og blæksprutter

Deltagerne oplevelse af underviserne i skolens ord- og regneværksted er afgørende for, om de overhovedet benytter værkstedstilbuddet, og at de benytter det mere end en gang.

Oplevelsen af underviserne har også betydning for, hvordan deltagerne omtaler hjælpen til andre potentielle deltagere. De deltagere, der har brug for støtte, er ofte, men ikke altid del-

Underviserne i ord- og regneværkstederne er engagerede mennesker, der uden undtagelse virker meget glade for deres arbejde.

tagere, som i forvejen er sårbare i uddannelsessammenhæng på grund af eksempelvis tidligere dårlige erfaringer. Ud over at undervisernes faglige kvalifikationer skal være i orden, stiller opgaven derfor også krav til undervisernes personlige kvalifikationer.

Underviseren

“Der er ikke noget forberedelse – det er lige nu og her. Og så skal man altid være i godt humør, fordi nogle af deltagerne er tunge – man skal kunne løfte dem. Det kan være hårdt, at deltagerne giver så lidt modspil. Man skal være en utrolig blæksprutte – det er meget krævende. I værkstedet har du heller ikke en gruppeproces i gang som for eksempel på et flygtninge/indvandrerforløb. Man bliver ikke hjulpet af sammenhængen i undervisningen fra gang til gang. Undervisningen i værkstedet er meget mere individuel. Men det løfter, når en deltager

kommer og fortæller, at han har bestået certifikatkurset – det løfter som underviser. Det er der, glæden ved undervisningen kommer.”

Underviseren skal altså være en ildsjæl, som kan motivere deltagerne til at klø på med det, de synes er svært. De skal også kunne vise både faglærere og skolens ledelse, at de er pengene værd.

Og så skal underviseren også være en slags blæksprutte, som på samme tid kan undervise flere individuelt. Han skal hurtigt og typisk uden mulighed for forberedelse kunne finde på gode måder at formidle svært stof, så det fænger. Det kræver både meget stor fleksibilitet og kreativitet, og det stiller ikke mindst krav om et fagligt overskud.

Belønningen er, når deltagerne består prøverne, får lyst til mere efteruddannelse eller måske får lyst til at blive bedre til at læse, skrive eller regne.

Underviseren

“En kvindelig deltager på truck insisterede på selv at skrive svarene på opgaverne, selv om jeg skulle stave de fleste ord for hende. Hun synes, at hun med den hjælp, hun havde fået i værkstedet, ikke kun havde gennemført kurset og fået certifikat, men også var blevet bedre til at stave. Hun var ikke vant til at skrive, så bare det at lære at stave ordet truck og andre fagord var stort for hende.”

Underviserne i ord- og regneværkstederne er engagerede mennesker, der uden undtagelse virker meget glade for deres arbejde. Dels fordi det er meget afvekslende arbejde, dels fordi deltagerne viser stor glæde, når det lykkes for dem at nå uddannelsernes mål og bestå prøverne. Nogle deltagere kommer endda forbi ord- og regneværkstedet senere bare for at se, hvordan underviserne har det, og fortæller, hvordan det går på deres job.

Kort sagt

- Underviserne i ord- og regneværkstedet skal have gode faglige forudsætninger
- Matematikundervisere skal kunne spotte læsevanskeligheder
- Læseundervisere skal kunne spotte matematikvanskeligheder
- Underviserne skal kunne samarbejde og fungere som et team
- Det er en fordel også at have undervisere med erfaringer fra undervisning i dansk som andetsprog, hvis skolen har mange tosprogede deltagere
- Underviserne skal kunne sætte sig ind i matematik- og læseopgaverne i de faglige uddannelser og også have faglig indsigt i uddannelserne
- Underviserne skal være ildsjæle med overskud til at løfte de lidt tunge deltagere

- Underviserne skal være meget fleksible
- Underviserne skal kunne samarbejde med faglærere.

Faglærerne som medspillere

Deltagere i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse kommer for at opnå faglige færdigheder og eventuelt et certifikat, så de kan varetage bestemte jobfunktioner. De kommer ikke for at blive bedre til at læse og regne. Derfor er det meget vigtigt, at der er et tæt samarbejde mellem faglærere og undervisere i ord- og regneværkstedet. Når faglærerne ser, at deltagerne får større udbytte af den faglige undervisning, når de får støtte fra undervisere i ord- og regneværkstedet, henviser de også i højere grad til tilbudet.

Underviseren

“Vi tager altid udgangspunkt i de kompendier, de skal bruge i uddannelsen. Hvis der er faglige problemer, ringer jeg bare efter faglæreren. Nogle af dem kommer straks, men det er ikke alle. Men faglærerne er begyndt at acceptere, at værkstedslærerne kan være med til at løse de gordiske knuder. Der er nogle holdninger,

der skal bearbejdes. Når der så har været nogle gode resultater, fortæller faglærerne det videre til de andre faglærere – de er gode ambassadører for værkstedet.”

Det kan også være en fordel for samarbejdet, at undervisere i ord- og regneværkstedet deltager i den faglige undervisning.

Underviseren

“Jeg har været rigtig meget nede på truckholdene. Stiller ofte “dumme” spørgsmål, som deltagerne måske så heller ikke forstår. Nogle faglærere bruger også fagudtryk, som de måske ikke er klar over, at ikke alle forstår. Så spørger jeg, hvad det betyder. Der har overhovedet ikke været nogen problemer i at få lov til at være med i undervisningen.

Faglærerne spørger også, om jeg vil hjælpe dem med lige at kigge deres skriftlige opgaver igennem. Faglærerne ved jo godt, at jeg ikke har deres faglighed, men at jeg har en anden faglighed, som de kan bruge.”

Nogle faglærere ser undervisningen i ord- og regneværkstedet som en aflastning i forhold til de kursister, der er uvante med uddannelse.

Faglæreren

“For nogle af dem er det jo længe siden, de har gået i skole. Før var det faglæreren selv, der måtte hjælpe deltageren – nu kan de få hjælp i værkstedet.”

Andre faglærere sender kun bud efter støtte til oplæsning til ordblinde deltagere til prøven.

Faglærerne forholder sig således meget forskelligt til, at der på deres kurser er deltagere med læse- og regnevanskeligheder.

Lederen

“Der kan være bestemte brancher, som har en kultur, hvor man slet ikke kan forholde sig til, at nogle kan have læse- og regnevanskeligheder.”

Nogle faglærere ønsker selv at håndtere vanskelighederne, mens andre ser det som en velkommen hjælp, der giver faglæreren mulighed for at fokusere på det teknisk-faglige indhold i uddannelsen. Nogle deltagere har brug for at få en meget individuel undervisning, som det kan være svært at give på et hold.

Også når det drejer sig om det tilbud til deltagerne i AMU-uddannelser om screening af læse- og regnefærdigheder, som har været et lovkrav siden den 1. august 2007, er det vigtigt, at

faglærerne er fuldt ud orienterede om hensigten med screeningen, så de ikke opfatter screeningen som en tidsrøver og en ekstra belastning.

For at screeningen kan blive et godt redskab, er det vigtigt at informere faglærerne om, at den både er udviklet med henblik på deltagerne og som et redskab til faglærerne. Når deltagerne har gennemført screeningen, får faglæreren hurtigt et indblik i, hvilke deltagere der kan have vanskeligheder med tekster eller tal, og kan foretage de nødvendige pædagogiske foranstaltninger. Det kan dreje sig om, at deltagere med gode læsefærdigheder arbejder sammen med deltagere med ringe læsefærdigheder, eller om at kontakte ord- og regneværkstedet om hjælp til oplæsningsstøtte eller anden form for hjælp.

Forskellene i faglærernes anvendelse af ord- og regneværkstedet kan skyldes forskel i læse- og regnekravene i uddannelserne – både inden for samme branche og inden for forskellige brancher. Men det kan også skyldes, at faglærerne tænker på ord- og regneværk-

Der skal være et tæt samarbejde mellem underviserne i ord- og regneværkstedet og faglærerne på skolen.

stedet som et sted, hvor kun deltagere med særlige vanskeligheder på grund af ordblindhed eller ringe dansksproglige forudsætninger kan få hjælp.

For at faglærerne bliver opmærksomme på, at også andre deltagere kan have brug for ekstra støtte, kan det være en fordel, hvis støtten fra ord- og regneværkstedet afholdes samtidig med den faglige undervisning.

Underviseren

“Vi giver tit støtteundervisning til deltagere på hygiejnekurserne og truckkurserne, som begge er certifikatkurser af kort varighed. Det er typisk de tosprogede deltagere, vi giver støtte til. Faglæreren underviser samtidig resten af holdet i de samme spørgsmål. Det er den måde, vi organiserer støtten på, fordi deltagerne ikke kan undvære undervisningen på holdet. De tosprogede deltagere har typisk behov for at få fagudtryk forklaret.”

Kort sagt

- Der skal være et tæt samarbejde mellem underviserne i ord- og regneværkstedet og faglærerne på skolen
- Faglærerne oplever tilbuddet om hjælp i ord- og regneværkstedet som en aflastning
- Underviserne i ord- og regneværkstedet bør jævnligt deltage i den faglige undervisning
- Underviserne i ord- og regneværkstedet kan være sparringspartnere og orientere faglærerne om nye tilbud til kursisterne, for eksempel tilbud om screening af læse- og regnefærdigheder
- Hjælpen kan med fordel gives samtidig med den faglige undervisning.

Ord- og regneværkstedernes funktion i de kommende år

Den nuværende ordning med støtte fra Undervisningsministeriet til forsøg med ord- og regneværksteder slutter ved udgangen af juni 2009, og den videre finansiering er uafklaret ved denne publikations udgivelse. Dermed er der behov for at overveje, hvordan de opgaver, værkstederne har været med til at varetage, kan løses efter forsøgets afslutning.

Der er også brug for at overveje, hvordan erfaringerne og kvalifikationer fra værkstedsundervisningen kan bruges til at løse nye opgaver. I dette kapitel samles forskellige ideer til, hvordan de kernefunktioner, ord- og regneværkstederne har, kan videreføres i fremtiden ved at sammentænke forskellige tilbud, vel vidende, at nogle er finansierede og andre ikke.

I forsøgsperioden er hensigten med et ord- og regneværksted at give ad hoc-støtte til kursister, så de får lettere ved at gennemføre deres uddannelse. Nogle værksteder har kombineret ad hoc-støtten i ord- og regneværkstedet med andre tilbud. I dette kapitel om

fremtidige visioner opfattes ord- og regneværkstedet som en paraply, der under et samler de forskellige tilbud, der er rettet mod at støtte deltagerne i at gennemføre en uddannelse. Når ledelsen på den enkelte skole overvejer, hvilke opgaver der skal løses i netop deres ord- og regneværksted, er det vigtigt, at opgaverne afstemmes med behovet. Nogle skoler udbyder primært kurser af få dages varighed, mens andre skoler har internatkurser af længere varighed. Nogle skoler har mange tosprogede, mens andre har få. Det giver naturligvis både behov og mulighed for at have forskellige tilbud i værkstederne.

Nedenfor er samlet en buket af mulige opgaver, der kan løses i ord- og regneværkstedet. Nogle af opgaverne er der statslig finansiering til, andre opgaver skal skolerne selv finde finansiering til:

- Her og nu-hjælp til deltagere i den faglige uddannelse
- Oplæsning til prøver
- Screening af deltageres læse- og regnefærdigheder

- Undervisning i AMU-kurserne *faglig læsning og skrivning og faglig regning og matematik*
- Undervisning i AMUs kursus i fagunderstøttende dansk som andetsprog for flygtninge og indvandrere samt de tre AMU-kurser i dansk som andetsprog på henholdsvis basis, alment og udvidet niveau
- Afdækning af almene færdigheder i individuel kompetencevurdering (IKV)
- Forberedende voksenundervisning (FVU)
- Ressourcested for faglærere
- Læsevejledning i erhvervsuddannelserne (EUD)
- Sparring med voksenvejledningsnetværk/VEU-centre
- Sparring med virksomheder
- Indtægtsdækket virksomhed (IDV)
- Sparring med udgivere af undervisningsmaterialer
- Ansøgning om SPS-støtte
- Vejledning om hjælpemidler og undervisning
- Andre opgaver.

Jo flere forskellige opgaver der samles i værkstedet på den enkelte skole, jo større mulighed er der for, at brugerne er opmærksomme på det, og at forskellige behov kan imødekommes. Dermed er der også større mulighed for øget aktivitet. Jo større aktiviteten i værkstedet er, jo større mulighed er der også for at synliggøre værkstedets tilbud for såvel virksomheder som deltagere, der påtænker at starte på uddannelse eller efteruddannelse.

Ved at samle flere forskellige opgaver i ord- og regneværkstedet opnås et stærkere fagligt miljø, en slags videnscenterfunktion, der kan understøtte de faglige uddannelser. Ved at samle forskellige beslægtede opgaver i det samme miljø vil det formentlig være lettere at få dækket omkostningerne ved tilbuddene, fordi de samme undervisere har mulighed for og kvalifikationer til at varetage forskellige opgaver.

Beskrivelse af opgaver

De enkelte opgaver, der kan samles i ord- og regneværkstederne, beskrives nedenfor.

Her og nu-hjælp til deltagere i den faglige uddannelse – kerneopgaven i forsøget med ord- og regneværksteder

Deltagerne modtager støtte til læse-, regne- og skriveopgaver, der indgår i den faglige uddannelse. Støtten kan gives i et ord- og regneværksted eller samtidig med den faglige undervisning. Undervisningen er både til deltagere, der har brug for meget støtte, og for dem, der blot har brug for at få pudset færdigheder af.

Oplæsning til prøver

Deltagere med ordblindhed og tosprogede deltagere tilbydes oplæsning ved prøver.

Screening af deltageres læse- og regnefærdigheder

Alle, der deltager i AMU-uddannelser eller individuel kompetencevurdering i AMU, skal have mulighed for at få vurderet deres basale færdigheder i

læsning, skrivning, regning og matematik og modtage vejledning i tilknytning hertil. Det fremgår af AMU-loven. Til vurderingen eller screeningen kan anvendes to test, der er udviklet til formålet: *Vejledende Læsetest for Voksne* og *Vejledende Matematiktest for Voksne*. Screening og den efterfølgende vejledning kan varetages af underviserne i værkstedet, for eksempel i samarbejde med faglærere.

Undervisning i faglig læsning og skrivning og faglig regning og matematik
AMU-kurserne 42724 *Faglig læsning og skrivning* og 42723 *Faglig regning og matematik* kan afholdes forud for deltagelsen i AMU, eller modulerne kan afholdes i kombination med de faglige uddannelser. Undervisningen rettes mod den faglige uddannelse, som deltagerne skal deltage i eller deltager i.

Undervisning i AMU-kurserne i dansk som andetsprog
En del kursister med utilstrækkelige dansksproglige færdigheder søger støtte i værkstedet. For nogle af de tosprogede AMU-kursister, der delta-

ger i ordinære AMU-kurser, kan det være hensigtsmæssigt også at deltage i nogle af AMUs tilbud i dansk som andetsprog i kombination med deres faglige uddannelse. Denne undervisning kan også indgå i værkstedets aktivitet. Det drejer sig om 40137 *Fagunderstøttende dansk som andetsprog for F/I*, 45572 *Dansk som andetsprog for F/I, basis*, 45573 *Dansk som andetsprog, alment niveau* og 45574 *Dansk som andetsprog for F/I, udvidet niveau*.

Afdækning af læse-, skrive-, regne- og dansksproglige færdigheder i IKV
I tilbuddet om vurdering og afprøvnings af den enkelte deltagers individuelle kompetencer, realkompetencevurdering (IKV), kan der også indgå vurdering af deltagerens læse-, skrive- og regnefærdigheder og vurdering af tosprogedes danskfærdigheder. Underviserne i ord- og regneværkstedet kan rådgive om, hvordan deltagerens færdigheder på disse områder afdækkes, eller underviserne kan selv foretage afdækningen.

Forberedende voksenundervisning (FVU)
Skolen kan indgå driftsoverenskomst med VUC om at afholde FVU på skolen eller på virksomheder. Undervisningen kan også afholdes på skolen eller på virksomheden af VUC eller en anden udbyder af FVU. FVU kan endvidere afholdes i kombination med AMU-uddannelser.

Ressourceret for faglærere
Faglærere kan få sparring til udvikling af skriftlige opgaver og hente gode råd om, hvordan man opdager, at nogle af deltagerne ikke har de nødvendige læse- eller regnefærdigheder, og ikke mindst, hvordan man i undervisningen tager højde for dette. Der kan også afholdes interne kurser for faglærerne om disse emner.

Læsevejledere i EUD
For at opnå sammenhæng mellem tilbud til alle skolens målgrupper kan funktionen som læsevejleder i erhvervsuddannelserne (EUD) varetages af læseunderviseren i værkstedet. Læseunderviserne vil typisk kunne opnå merit ved optagelse til modu-

Det er vigtigt, at ord- og regneværkstedets tilbud indgår i den opsøgende vejledning i voksenvejledningsnetværkene og senere i VEU-centrene.

lerne som læsevejleder inden for EUD i den pædagogiske diplomuddannelse (pd) på professionshøjskolerne.

Lederen

“Vi tænker fremad og må også af økonomiske grunde tænke på en bredere målgruppe for værkstedet. Ord- og regneværkstedet tænkes som en ramme, der kan rumme hele målgruppen – også EUD-elever.”

Sparring med voksenvejledningsnetværk
Den virksomhedsopsøgende vejledning er en væsentlig opgave for voksenvejledningsnetværkene. I vejledningen skal indgå FVU og andre tilbud til læse- og regnesvage deltagere. Det er derfor vigtigt, at ord- og regneværkstedernes tilbud indgår i den opsøgende vejledning i voksenvejledningsnetværkene og senere i VEU-centrene.

Lederen

“Vi kan have en palet af tilbud med i tasken til virksomhederne, når vejledningsnetværket skal i gang med det virksomhedsopsøgende arbejde. Den kan bestå af FVU, de to uddannelser Faglig regning og Faglig læsning, støtteundervisning i ord- og regneværkstedet og fagunderstøttende dansk for flygtninge/indvandrere.”

Sparring med virksomheder

En del virksomheder har medarbejdere, som har behov for ekstra støtte i forbindelse med efteruddannelse. Mulighederne i ord- og regneværkstedet kan understøtte en større efterspørgsel på VEU.

Lederen

“Der er virksomheder, der er begyndt at henvende sig, fordi de har hørt, at værkstedet tilbyder støtte til blandt andet ordblinde. De kan se en mulighed for at få nogle ansatte på efteruddannelse, som de ellers ikke har kunnet få på kursus. Henvendelserne stiger langsomt.”

Indtægtsdækket virksomhed (IDV)

Ord- og regneværkstederne kan tilbyde virksomheder at afholde kurser mv. som indtægtsdækket virksomhed (IDV). Det kan være målrettet undervisning af medarbejdere, der skal kunne anvende og bruge skriftsprog-lige tekster på virksomheden, for eksempel manualer og sikkerhedsforskrifter.

Sparing med udgivere af undervisningsmaterialer

De faglige tekster og opgaver er ofte skrevet i en sværere form end nødvendigt. Underviserne i ord- og regneværkstederne har kvalifikationerne og erfaringen til at kunne give udgivere og udviklere af både materialer og prøver en læse- og matematikfaglig sparing inden for de brancher, som skolen udbyder kurser inden for.

Ansøgninger om SPS-støtte

Elever med særlige behov eller et handicap, som deltager i en erhvervsrettet uddannelse (EUD), kan søge skolen om specialpædagogisk støtte (SPS). Det er skolen, der bevilger støtten og søger om refusion af sine udgifter hos SU-styrelsen. Og det er skolen, der sørger for at skaffe den tildelte støtte.

En stor del af de midler, SU-styrelsen anvender til refusion, gives til deltagere med ordblindevanskeligheder. Underviserne i ord- og regneværkstedet har sammen med faglæreren de faglige forudsætninger for at vurdere

deltagerens behov for støtte i den aktuelle uddannelse. Der bliver typisk bevilget støtte til it-rygsæk og støttetimer.

Der kan også søges om SPS til deltagere i AMU. Det er ligeledes SU-styrelsen, der administrerer denne ordning, mens Hjælpeinstituttet i Århus indkøber og udlåner de relevante hjælpemidler. Da AMU-uddannelserne typisk har kort varighed, er det nødvendigt, at deltageren i god tid inden kurset oplyser skolen om støttebehov. Støtten gives til alle former for handicap, men søges især af ordblinde deltagere, der for eksempel har brug for særlige oplæsningsprogrammer eller en it-rygsæk. Underviserne i ord- og regneværkstedet har sammen med faglæreren de faglige forudsætninger for at vurdere deltagerens behov for støtte i den aktuelle AMU-uddannelse.

Ved at samle SPS-ansøgningerne i samme værksted er der mulighed for at opnå et mere synligt tilbud på skolen til deltagere med handicap.

Vejledning om hjælpemidler og undervisning

Mange af deltagerne i voksen- og efteruddannelse vil sandsynligvis i det daglige kunne have glæde af at forbedre deres læse- og regnefærdigheder, så de kan klare kravene, både i job, uddannelse og privat. Især er der mange voksne, som ønsker at beherske skriftlighed og tal bedre, når deres egne børn begynder i grundskolen. Selv om det ikke lige har noget med den aktuelle faglige uddannelse at gøre, har skolen en særlig mulighed for at møde og lytte til et sådan undervisningsbehov. Underviserne i værkstedet har typisk den fornødne viden til at kunne vejlede deltagerne både om undervisning, for eksempel ordblindeundervisning og FVU, og om muligheden for at søge om relevante hjælpemidler til både job og fritid. Man kan sige, at skolen har en mulighed for at udvise et særligt socialt ansvar for deltagerne på dette område.

Andre opgaver

Der kan være en række andre opgaver, som den enkelte skole kan forestille sig indgår i værkstedet. Typisk fordi læse- og regneunderviserne også har andre kvalifikationer eller i forvejen varetager andre opgaver, som ligger tæt op af opgaverne i værkstedet.

Lederen

“Man kunne også koble vejledning til værkstedsfunktionen. Også jobsøgning. It kunne også indgå. Vi forsøger at få en palet af aktiviteter samlet i et værksted. Det er også nødvendigt af hensyn til økonomien.”

Kort sagt

- Ord- og regneværkstedet kan fungere som en paraply over – eller sikkerhedsnet under – de faglige uddannelser
- Giv værkstedets tilbud volumen ved at samle flere forskellige opgaver i værkstedet
- Opgaverne kan komme fra forskellige faglige uddannelsesområder, for eksempel AMU og EUD
- Opgaverne kan komme fra andre almene uddannelsesområder, for eksempel FVU og ordblindeundervisning for voksne
- Opgaverne kan også udspringe af skolens ønske om at tage et socialt ansvar
- Nogle opgaver er der statslig finansiering til, mens finansiering af andre opgaver skal findes andre steder

- Ord- og regneværkstedet kan være center eller ressourcested for alt det, der handler om læsning, skrivning, regning og matematik. Både for deltagere, for faglærere og for udviklere af undervisningsmaterialer til de faglige uddannelser.

Relevante adresser

Undervisningsministeriet

Afdeling for erhvervsrettet voksenuddannelse

Kontor for livslang læring
Vester Voldgade 123
1552 København K

Uddannelseskonsulent
Annette Ramsøe
Forsøg med ord- og
regneværksteder samt
uddannelser til flygtninge/
indvandrere
annette.ramsoe@uvm.dk

Uddannelseskonsulent
Susanne Lemvig
Individuel
kompetencevurdering
samt FVU i AMU
susanne.lemvig@uvm.dk

Afdeling for grundskole og folkeoplysning

Kontor for specialundervisning,
ungdomsskolen og FVU
Frederiksholm Kanal 26
1220 København K

Afdelingen for erhvervsfaglige uddannelser

Kontor 1 for erhvervsfaglige uddannelser
Vester Voldgade 123
1552 København K

Fagkonsulent
Jens Norlyk
Læsevejlederuddannelsen
og læsehandlingsplan, tosprogede
jens.norlyk@uvm.dk

Chefkonsulent
Susanne Bomholt Andersen
Læsevejlederuddannelsen
susanne.bomholt.
andersen@uvm.dk

Andre adresser

SU-styrelsen

Danasvej 30
1780 København V
Telefon 33 26 85 40
SPS-enheden, sps@su.dk
Specialkonsulent Knud Møller,
specialpædagogisk støtte (SPS)
til EUD og AMU

Hjælpe-middel-institut-tet

P.P. Ørums Gade 11
Bygning 3, stuen
8000 Århus C
Telefon 43 99 33 22
Fax 43 52 70 72
www.hmi.dk

Råd om Undervisning og Uddannelse

v. Susan Møller
Snerlevej 5
2800 Lyngby
Telefon 44 49 59 38
susan.moller@hotmail.com

Skoler, der modtager støtte til forsøg med ord- og regneværksteder i 2008

EUC Nordvestsjælland
Audebo Skolevej 6B
4300 Holbæk
Telefon 59 45 51 00
www.eucnvs.dk
Kontaktperson:
Afdelingsleder Jens Kronborg,
jkr@eucnvs.dk

AMU Nordjylland
Sofievej 61
9100 Aalborg
Telefon 96 33 22 11
www.amunordjylland.dk
Kontaktperson:
Knud Dal,
kda@amunordjylland.dk

CELF
Kringelborg Alle 7
4800 Nykøbing Falster
Telefon 54 88 88 88
www.celf.dk
Kontaktpersoner:
Afdelingsleder John Rasmussen,
jor@celf.dk, og
Inge Hald, inh@celf.dk

EUC Sjælland
Malervænget 4
4700 Næstved
Telefon 55 75 33 00
www.eucsj.dk
Kontaktpersoner:
Teamleder Michael Elbo,
miel@eucsj.dk, og underviser
Helle Danielsen, heda@eucsj.dk

Syddansk Erhvervsskole
Odense-Vejle
Petersmindevej 1 F
5000 Odense C
Telefon 70 10 99 00
www.sde.dk
Kontaktperson:
Afdelingsleder Michael Clement,
mcl@sde.dk

Randers Tekniske Skole
Vester Allé 26
8900 Randers
Telefon 87 10 04 00
www.randerst.dk
Kontaktperson:
Konsulent Niels Ove Pedersen,
nop@randerst.dk

VIA University College
Vejlevej 150
8700 Horsens
Telefon 87 55 46 00
www.viauc.dk
Kontaktperson:
Afdelingsleder Lone Ørsted,
lor@viauc.dk

Tech College Aalborg
(tidl. Aalborg tekniske skole)
Øster Uttrup Vej 1
9100 Aalborg
Telefon 72 50 10 00
www.tcaa.dk
Kontaktperson:
Koordinator Bente Mønster Simonsen,
bmsi@tcaa.dk

Aarhus tekniske Skole
Halmstadgade 6
8200 Århus N
Telefon 89 37 35 33
www.ats.dk
Kontaktperson:
Koordinator Anders Harbo Andersen,
ahan@ats.dk

Links og publikationer

Relevante hjemmesider

Undervisningsministeriet
www.uvm.dk

Beskrivelse af AMU-uddannelser
www.uddannelsesadministration.dk

Offentlig undervisning for voksne
www.vidar.dk
Fra september 2009
www.ug.dk

Danmarks Undervisningsportal EMU
www.emu.dk

Uddannelsesguiden
www.ug.dk

Publikationer

Realkompetencevurdering inden for voksen- og efteruddannelse – en håndbog
Undervisningsministeriet, 2008.
(<http://pub.uvm.dk/2008/rkvivoksen/>)

Håndbog om individuel kompetencevurdering i AMU
Undervisningsministeriet, 2008.
(<http://pub.uvm.dk/2008/ikviamu/>)

Mål for voksen- og efteruddannelserne – aktivitet og effekt
Undervisningsministeriet, 2007.
(<http://pub.uvm.dk/2007/veumaal/>)

Sprogtest i AMU. Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse
Undervisningsministeriet, 2006
(<http://pub.uvm.dk/2006/sprogtest/>)

Håndbog i AMU's tilbud til flygtninge og indvandrere
Undervisningsministeriet, 2006.
(<http://pub.uvm.dk/2006/amutilbud/>)

Vejledning om FVU og kombinerede AMU-FVU-forløb på erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner
Undervisningsministeriet, 2. udgave november 2007.
www.uvm.dk/~media/Files/Udd/Voksne/PDFo8/A/AMFVU.ashx

Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog – en faglig og pædagogisk udfordring
Udarbejdet for Undervisningsministeriet og Dansk Videnscenter for Ordblindhed. Undervisningsministeriet, februar 2009.

Arbejdsmarkedsuddannelsernes tværgående udviklingspulje (TUP):

Læse-, skrive- og regnesvage deltagere i arbejdsmarkedsuddannelserne
Rapporten er udarbejdet for Undervisningsministeriet af FLORIS Consult, august 2007.

Arbejdsmarkedsuddannelserne – også for personer med læse-, skrive- og regnevanskeligheder Juni 2007.

Eksempler på flyere til deltagerne

Regne- og ordværkstedet

Har du problemer med at læse, skrive eller regne?
Rolig - vi hjælper dig!

I regne- og ordværkstedet er der ingen klasseundervisning men:

- Vi støtter *dig* i at læse, skrive og regne både før og under dit skoleforløb.
- Vi støtter *dig* med opbygningen af dine opgaver, rapporter og projekter.
- Du kan få hjælp til dine lektier.
- Vi underviser i - dansk og regning.

Vi har åbent mandag til fredag fra kl. 08.00 til klokken 15.20
- Kom når det passer dig!

Kontaktperson i administrationen:

- Jannie Lock
- tlf.: 96332210
- email: jl@amunordjylland.dk

Regne- og ordværkstedet direkte:

- 96332354
- email: ordvaerkstedet@amunordjylland.dk

AMU Nordjylland

Læs mere om vores mange uddannelsesstilbud på:
www.amunordjylland.dk

Førstehjælp til ord og tal

Det er gratis at deltage

VITUSBERING
DANMARK

Førstehjælp til ord og tal

Er det lang tid siden du sidst var på skolebænken?

Hvis ord eller tal kan drille dig, så læs videre....

På Vitus Bering ønsker vi, at alle deltagere får succes med deres kursus.

Så hvis du

- måske har haft svært ved at lære nyt
- måske er usikker på, om du kan klare kurset
.....så giver vi en hjælpede hånd

i tilbyder hjælp til:

- At regne
- At læse
- At skrive
- At finde de rigtige metoder og værktøjer til ord og tal

Vi vejleder om dine vanskeligheder og giver dig målrettet hjælp!

Hvornår:

Du kan henvende dig før dit kursus
Du kan få hjælp, når du er i gang med dit kursus

Vi har ikke en fast åbningstid

Du kan altid aftale et tidspunkt, som passer dig.

Kontakt

Hanne 2373 0523
hs@vitusbering.dk
eller
Søren 2899 0042
sjo@vitusbering.dk

Se også: www.ordogtal.dk

Hvor:

Vi kan eventuelt møde dig:

- på din arbejdsplads
- på kursusstedet
- via telefon
- via e-mail

Du er ikke alene

Det siges af der i Danmark er omkring 20 procent, der har svært ved enten at læse, skrive eller regne.

VITUSBERING DANMARK
CENTER FOR ERHVERVSRETTE UDDANNELSE
VEILEVEJ 150
DK-8700 HORSSENS
TLF: 7625 5000
CEU@VITUSBERING.DK
WWW.VITUSBERING.DK

Undervisningsministeriets temahæfteserie

I denne serie udsender Undervisningsministeriet publikationer om generelle eller mere specifikke aktuelle emner. Formålet er at skabe debat og inspirere til udvikling i uddannelserne.

2009:

- Nr. 1 - 2009: Inspiration til fællessang (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 2 - 2009: Den lyttende læser - eksempler på it som støtte til læseusikre elever på folkeskolens mellemtrin (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 3 - 2009: Kodeks for ledelse på uddannelsesinstitutioner (internetpublikation) (Tværgående)
- Nr. 4 - 2009: Dansk som andetsprog - gode eksempler fra fem frie grundskoler (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 5 - 2009: Inspiration til obligatorisk sprogvurdering i børnehaveklassen (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 6 - 2009: Ord- og regneværksteder - erfaringer og ideer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse (978-87-603-2779-7) (Uddannelse og undervisning for voksne)

2008:

- Nr. 1 - 2008: Plads til forskellighed - at arbejde med kultur og konflikt i folkeskolen (978-87-630-2660-8) (Grundskolen)
- Nr. 2 - 2008: Inspiration til folkeskolens sundhedsundervisning (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 3 - 2008: Sproget med i alle fag - andetsprogs pædagogiske perspektiver på fagundervisningen i folkeskolen (978-87-603-2697-4) (Grundskolen)
- Nr. 4 - 2008: Det afsluttende projekt på grundforløbet i EUD (internetpublikation, dvd og booklet) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5 - 2008: Portfoliomethoden i erhvervsuddannelserne (internetpublikation, dvd og booklet) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6 - 2008: Kreativitet, produktion og identitet - fra produktionsskole til erhvervsuddannelse (ISBN 978-87-603-2721-6) (Erhvervsfaglige uddannelser)

2007:

- Nr. 1 - 2007: Introduktion til den nye karakterskala. 7-trins-skalaen og bedømmelser i erhvervsfaglige uddannelser (dvd og booklet) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2 - 2007: Det bli'r sjovere og sjovere. Bedre erhvervsuddannelser med it (978-87-603-2650-9) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3 - 2007: Innovationskraft på professionshøjskoler (978-87-603-2654-7) (Videregående uddannelser)
- Nr. 4 - 2007: Hvis det skal gi' mening... Elevernes udbytte af praksisrelateret undervisning i erhvervsuddannelserne (978-87-503-2652-3) (Erhvervsfaglige uddannelser)

2006:

- Nr. 1 - 2006: Åbne læringsmiljøer i erhvervsuddannelser - læringsforløb og sammenhænge (UVM 7-369) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2 - 2006: Praktikuddannelse med elevens læring i fokus - kompetenceudvikling i SOSU-uddannelserne (UVM 7-370) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3 - 2006: Entreprenørskab i de videregående uddannelser. Innovation og iværksætter i inden for KVU og MVU (UVM 8-049) (Videregående uddannelser)
- Nr. 4 - 2006: Naturfagene i bevægelse. Når folkeskolelærere udvikler undervisning (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 5 - 2006: Vejledning om disciplin, god adfærd og trivsel i folkeskolen - et inspirationshæfte (UVM 5-470) (Grundskolen)
- Nr. 6 - 2006: Tosprogede børns overgang fra dagtilbud til skole - fokus på den sproglige udvikling (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 7 - 2006: Undervisning i demokrati - inspiration til grundskoler og ungdomsuddannelser (UVM 5-471) (Grundskolen og ungdomsuddannelser)
- Nr. 8 - 2006: Evalueringskultur på erhvervsskolerne. Hvad, hvorfor og hvordan? (UVM 7-372) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 9 - 2006: De faglige udvalg og den gode praktikoplæring. Styrkelse af erhvervsuddannelsernes praktikdel (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10 - 2006: Hold fast! Initiativer til fastholdelse af tosprogede og praktisk orienterede unge i erhvervsuddannelserne (UVM 7-374) (Erhvervsfaglige uddannelser)

2005:

- Nr. 1 - 2005: Frafald i erhvervsuddannelserne - årsager og forklaringer (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)

Visse trykte publikationer - som i oversigten er forsynet med et UVM-bestillingsnummer eller et ISBN-nummer - kan mod betaling af et ekspeditionsgebyr rekvireres hos Nordisk Bog Center eller hos boghandlere. Andre trykte publikationer kan købes samme sted. For priser se: <http://www.uvm.dk/service/Publikationer.aspx>. Internetpublikationer kan til eget brug frit downloades fra <http://www.uvm.dk/service/Publikationer.aspx>

Ord- og regneværksteder

Erfaringer og ideer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

---

Ord- og regneværksteder tilbyder individuelt tilpasset støtte og undervisning i læsning, skrivning, regning og matematik.

Værkstederne henvender sig til deltagere, der har brug for lidt ekstra støtte i for eksempel regning eller læsning, mens de går på en arbejds- markedsuddannelse eller en erhvervsuddannelse for voksne.

Formålet med ord- og regneværkstederne er at forbedre kortuddannede voksnes muligheder for at nå målene for deres erhvervsrettede uddannelse. Denne publikation samler erfaringer og ideer fra skoler, som har udbudt ord- og regneværksteder.

Ord- og regneværkstederne er gennemført som et fireårigt forsøg på erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner (2005-2009).

ISBN 978-87-603-2779-7

9 788760 327797